

Találkozunk olyan nyelvi modorossággal is, hogy a hallgató egy szót vagy egy mondatot egy órán belül zavaróan sokszor ismételt. Pl.: "Ez így igaz!" Láttam olyan órát, amelyben a tanítójelölt magyarázatát szinte mindig így kezdte: „FigyeljeteK csak!” Ez felesleges mondat. Ilyen mondatokat is hallottunk: "Húzzátok alá, légy szíves!" "Olvassátok el, légy szíves!" Ezekkel a mondatokkal két probléma is van. Az egyik nyelvtani: az egyes és többes számot egyeztetni kell. A másik: nem kell, hogy egy órán a tanítótól tízszer vagy többször is elhangozzék a légy szíves. Ez felesleges finomkodás. Ha e kifejezést kevesebbszer használjuk, vagy más szavakkal adunk feladatot, az nem azt jelenti, hogy nem tiszteljük tanítványainkat.

Egy 2. osztályos óra az ivóvízről, a víz felhasználásáról, a víz tisztításáról szólt. A tanító ilyen kifejezést is használt: „kítisztítani a vizet”. A vizet azonban nem kítisztítjuk, hanem megtisztítjuk. A víz háztartási felhasználása kapcsán előkerült a mosogatás. A tanító a szennyezett edényeken ételmaradványokról beszélt, ételmaradékok helyett.

A csoport előtti órák elemzéséről

A hallgatói tanítást követő óraelemzéseken – főleg a kezdeti időszakban – találkozunk azzal, hogy a hallgatótársak elsősorban nem értékelnek, hanem elmondják az órán történeteket. **Az elemzés azonban nem tartalomismertetés**, esetleg azzal kibővítve, hogy valami tetszett vagy nem tetszett. Egy órának vagy órai mozzanatnak különben sem tetszeni kell, hanem **azt kell megállapítani, hogy a tanító tevékenysége szakmailag, módszertanilag helyes volt vagy sem, és miért. Ha helytelen volt, hogyan kellett volna helyesen csinálni.**

SZÉCSI TÜNDE* – DEBRA GIAMBO** – MARIA ELIZABETH GONZALES** –
VIDYA THIRUMURTHY***

* Szent István Egyetem, Jászberény

** Florida Gulf Coast University, Fort Myers, USA

*** Pacific Lutheran University, USA

Multikulturális irodalom az angolnyelvtanulás folyamatában

A nyelv és a kultúra szorosan összefonódnak, és idővel állandóan változnak (Banks, 2006, Bennett, 2002, Chaika, 1994, Daemen, 1987). Az idegen nyelv tanításának leggyakoribb célja, hogy a tanuló hatékonyan kommunikáljon az újonnan elsajátított nyelven. Ehhez az is szükséges, hogy a nyelvtanuló megismerje az adott nyelvterületen napjainkban létező kultúrát és értékrendszert. A többségi kultúra felfedezésén túl a nyelvtanulóknak meg kell ismerkednie az országban fellelhető kisebbségi kultúrákkal is, hogy érvényes kulturális kompetenciákra tegyen szert a tanult idegen nyelven. Ebben az írásban megvizsgáljuk, hogyan tökéletesíthető az angol nyelvismeret a multikulturális gyermek- és ifjúsági irodalom segítségével, majd javaslatokat adunk arra, hogyan válasszuk ki a megfelelő irodalmat. Végül néhány ötletet ajánlunk a nyelvi és kulturális kompetenciák fejlesztésére a multikulturális gyermek- és ifjúsági irodalmon keresztül.

Miért használjunk multikulturális irodalmat a nyelvórán?

Az országok nyelvi, kulturális és etnikai összetétele szinte valamennyi földrészen folyamatosan változik, és ez különösen érvényes az Egyesült Államokra és Nagy-Britanniára. Az USA lakosságát már nem lehet hitelesen bemutatni, ha csak a többségi kultúrát – az angolul beszélő, Európából kivándorolt középosztálybeli réteget – megjelenítő irodalmat olvassuk. Az USA Népszámlálási Hivatala szerint (2003) a jelenlegi lakosság azon rétege, amely nem az Egyesült Államokban született, hanem bevándorolt, 57%-kal, azaz 19.8 milliőről 31.1 millióra nőtt az 1990 és 2000 közötti időszakban. Az is ismeretes, hogy az utóbbi tíz évben a bevándorlók kétharmad része Mexikóból és különböző ázsiai országokból érkezett, és mindössze 11-12%-uk Európából (NELA, 2005). Hasonló a helyzet Nagy-Britanniában is. Az elmúlt negyven évben megduplázódott a külföldön született, jelenleg Nagy-Britanniában élő bevándorlók száma, akiknek mintegy 70%-a afrikai és ázsiai országokból települt át (Global Data Center, 2005). Ezek a statisztikai adatok világosan mutatják, hogy a két legnépesebb angol nyelvterület egyre inkább sokkulturájú és többnyelvű társadalommá válik. A nyelvterületen élő többségi és kisebbségi kultúrákról szerzett ismeretek elengedhetetlenek a nyelvtanulók számára, hogy valós kulturális kompetenciákkal vétezzék fel magukat.

Az idegen nyelv tanulása csak akkor lehet sikeres, ha a nyelvtanuló kifejleszti a nyelvi, szociolingvisztikai és stratégiai kompetenciákat (Yule, 2006). Mind a szociolingvisztikai, mind a stratégiai kompetencia elsajátítása megköveteli a nyelvtanulótól, hogy ismerje az új nyelv kulturális kontextusát. Ezt a megismerendő kulturális kontextust olyan összetevők alkotják, mint a családszerkezetről, emberi kapcsolatokról, viselkedésről, időfogalomról és vallásról alkotott nézetek, értékek, amelyek meghatározzák például a verbális és nem-verbális kommunikáció elfogadott normáit (Banks, 2006, Bennett, 2002, Daemen, 1987). Mivel a kultúrának ezen aspektusairól vallott nézetek etnikai, nyelvi csoportokként különböznek, a szociolingvisztikai kompetenciák kialakításához szükség van arra, hogy a nyelvtanuló – akár másod-, akár idegen nyelvként tanulja az angol nyelvet – alaposan megismerkedjék a nyelvterületen élő különböző csoportok sokszínűségével.

A multikulturális gyermek- és ifjúsági irodalom olvasása és felhasználása a nyelvtanulási folyamatban elősegítheti a tanulók kommunikációs kompetenciáinak fejlődését, valamint az irodalmi műveken keresztül a tanulók bepillanthatnak a nyelvterületen élő kisebbségi csoportok értékrendszerébe. Ezáltal kifejleszthetik a kisebbségi és a többségi csoportokban érvényes kulturális kompetenciákat, ami segítheti őket egy befogadó magatartás kialakításában. A kisebbségi csoportokat megjelenítő irodalmi művek számos lehetőséget nyújtanak arra, hogy a tanuló végiggondolja a kultúrák együttélésének számos, sokszor nem egyszerű kérdését, és a nyelvóra színter biztosíthat ezek megvitatására is (McCallister, 2004, Moll & Gonzales, 1994).

Hogyan válasszuk ki a megfelelő multikulturális irodalmat?

Mielőtt a multikulturális gyermek- és ifjúsági irodalom a nyelvtanulási folyamat hatékony részévé válhat, elengedhetetlen a könyvek, történetek alapos válogatása és tüzetes értékelése. A következő szempontok mérlegelése biztosíthatja a tanárok és a szülők jó döntését (Carpenter, 2000, Lu, 1998, Murray, 1999):

- 1.) a történet szereplői a választott kultúra hiteles/autentikus alakjai,
- 2.) a szereplők tevékeny résztvevői a történetnek, és nem passzív alakokként jelennek meg,
- 3.) a történet és a színhely a bemutatott csoport autentikus életterét eleveníti meg a társadalomban, és lehetőség szerint tükrözi a kisebbség jelenlegi helyzetét,

- 4.) a csoport értékrendszere, kulturális jellemzői objektíven, előítéletektől mentesen kerülnek bemutatásra,
 - 5.) a történetmondás, a párbeszédetek további ismereteket közvetítenek a kisebbségi csoportról,
 - 6.) a könyvben szereplő illusztrációk, fényképek valós képet festenek a kisebbségi csoportról,
 - 7.) a könyv szerzőjének és illusztrátorának nemzeti, etnikai és élményháttere is hasznos adatokkal szolgálhat a döntésben.
- Az alábbi táblázat segítheti a válogatás és értékelés folyamatát.

1. táblázat
Multikulturális irodalom válogatása és értékelése

Könyvcím	Autentikus, kultúrára jellemző szereplők	Történet és a színhely a hiteles élettere a társadalomban	Értékrendszer bemutatása objektív, előítéletektől mentes	Nyelvezet és a párbeszéd hiteles kommunikáció a kisebbségi csoportban	Illusztrációk és fényképek hiteles képet festenek a csoportról
----------	--	---	--	---	--

További források is felhasználhatók a multikulturális gyermek- és ifjúsági irodalom válogatása és értékelése céljából. A Függelékben található egy irodalmi lista, amely az USA-ban élő legjellemzőbb kisebbségi csoportokat öleli fel, és az alapszintű nyelvtudással rendelkezők számára nyelviileg is megfelelő olvasmányokat tartalmaz. A multikulturális irodalom értékeléséhez Norton (2004) is ajánl egy útmutatót, amit egy annotált bibliográfiával tesz még inkább hasznosá. Az Interneten elérhető források közül érdemes átnézni a New Horizons for Learning weboldalt http://www.newhorizons.org/strategies/multicultural/front_multicultural.htm, amelyek a multikulturális irodalom felhasználására innovatív pedagógiai tevékenységeket ajánlanak. Az International Children's Digital Library weboldalai <http://www.icdlbooks.org/> számos ország igényes multikulturális irodalmából adnak ízelítőt.

A multikulturális irodalmat feldolgozó tevékenységek (Válogatás)

Valamennyi itt következő tevékenység és irodalmi alkotás tükrözi azt a nézetet, hogy igényes multikulturális irodalommal elősegíthetjük a gyermekek idegen nyelvi fejlődését, különösen a szociolingvisztikai és stratégiai képességeik fejlődését. Az USA kisebbségi csoportjait bemutató könyvek olvasása előmozdíthatja azt is, hogy az idegen nyelvet tanuló nemcsak a többségi kultúrában érvényes szabályokat, értékeket sajátítja el, hanem az egész nyelvterület etnikai, kulturális és nyelvi sokszínűségét visszatükröző szocio-kulturális kompetenciákat is.

Tevékenység #1

Az itt következő feladatokat a *The paper crane (A papír darumadár)* (Bang, 1986) című japán kultúrát idéző gyermekirodalmi alkotás ihlette. A történet egy rejtélyes öregemberről szól, aki egy csőd szélén álló étterembe jár étkezni. Ebédjeiért papír darumadarakkal fizet,

amelyek táncra perdülnek. Ez a csoda egyre több vendéget vonz az étterembe, megmentve az éttermet a bezárástól.

A történet olvasása után, a gyerekek papír darumadarat hajtogatnak az utasításokat követve (<http://www.monkey.org/~aidan/origami/crane/>). Miután elkészültek a madárral, melléknevek segítségével írják le a darumadarat, valamint a történettel kapcsolatos érzéseiket is próbálják verbalizálni idegen nyelven. A tevékenységek fejlesztik az idegen nyelvi szövegértési készséget, miközben a rajzos illusztrációk könnyebben kódolhatóvá teszik a szóbeli és az írásbeli utasításokat.

Tevékenység #2

Egy afro-kubai népmese, Tanili (Retana, 2003) órai feldolgozására a következő szókinccsépítő ötleteket ajánljuk. Maga a történet megjelenít egy idős asszonyt és az unokáját, akik a gyík mágikus dalával hívnak segítséget a gyapotszedéshez. Antonio, egy városi gazdag fiú először megtagadja a segítséget, később azonban a dalnak ő sem tud ellenállni.

Szemantikus szótérképek használatával a tanulók felfedezik a szavak közötti jelentésbeli kapcsolatokat, a szinonímák és antonímák kapcsolatát, és az azonos szócsaládkhoz tartozó szavak összefüggését. Továbbá a nyelvtanuló szókinccse gyarapszik a történetben szereplő fogalmakkal, szavakkal, miközben a meghatározások alapján értelmezi az új szavak jelentését. További ötletek találhatóak a szemantikai térképekhez az alábbi weboldalon:

http://chs.smuhsd.org/learning_community/content_literacy/semantic_word_map.html,

és <http://www.thursdaysclassroom.com/10feb00/teach2.html>.

Tevékenység #3

A *My name is Bilal* (Az én nevem Bilal) (Mobin-Uddin, 2005) című könyv inspirálta az alábbi tevékenységeket, amelyek demonstrálják a nyelvi, kulturális és szociolingvisztikai kompetenciák egyidejű fejlesztését. Bilal és húga, Ayesha, az egyedüli muszlim vallású kamaszok az amerikai iskolában. A történet lefesti Bilal útját, ahogyan megtalálja és vállalja önmagát, vallását, kultúráját a sokszor ellenséges környezetben. A történet, mely napjainkban játszódik, bemutatja, ahogy az előítéletekkel rendelkező iskolatársak Bilal példáján rádöbbennek arra, hogy az Egyesült Államokban született/élő fiatalnak joga van arra, hogy vallásának, kultúrájának megfelelően öltözzön, és megőrizze hagyományait, szokásait.

A következő tevékenységek hatékonyan alkalmazhatók középszintű nyelvtudással rendelkező tanulókkal:

1. Az egész történet elolvasása után, minden tanuló kap egy-egy szövegrészletet, hogy önállóan újraolvassák, aláhúzzák a muszlim hagyományokat és szokásokat. Majd közösen, idegen nyelven megbeszélik, mennyiben térnek el, és mennyiben azonosak a muszlim hagyományok és a keresztény szokások.

2. A történet gazdag információt tartalmaz a jelenlegi amerikai iskolai életéről. Az új szavak elsajátítása után egy diagramon ábrázolják az USA-ban és saját országukban fellelhető hasonló és eltérő jelenségeket, iskolai programokat és szokásokat.

3. A könyvben számos életszerű, a fiatalok életére jellemző dialógus található. Ezeknek például a buszmegállóban, a kosárlabdapályán, az iskolai öltözőben játszódnak az eljátszása jó alkalmat nyújt a mai amerikai iskolások nyelvének, szövegeinek gyakorlására. Továbbá valamennyi jelenet egy-egy konfliktushelyzetet mutat be, ahol az előítéletesség, a kirekesztettség, az értékek vállalása is tükröződik, és a szerepjáték mélyebb reflexióra serkentheti a résztvevőket.

Tevékenység #4

Az alábbi nyelvtanítási ötleteket a *Laughing tomatoes and other spring poems (Jitomates risueños y otros poemas de primavera; Alarcón, 1997)* (A *névető paradicsomok és más tavaszi költemények*) című kétnyelvű, a mexikói kultúrát bemutató gyermekirodalmi könyv ihlette. A könyv tizenhét, tavasszal kapcsolatos verset tartalmaz spanyolul és angolul, gyönyörű színes illusztrációkkal tarkítva.

A kötet verseit mint formulákat felhasználhatjuk angol nyelvű versíráshoz. A versváz (formula) alkalmazásával a tanulók elmélyítik ismereteiket a szófajokról, és megtapasztalják, hogy idegen nyelven is képesek gondolataikat kifejezni verses formában. A versváz (formula) alakítható a csoport vagy az egyes tanuló idegen nyelvi szintjéhez oly módon, hogy több vagy kevesebb szót vagy fogózkodót adunk meg a versvázban. Néhány ötlet található az alábbi táblázatban.

2. Táblázat Versvázak

<p>Roots (p. 5)</p> <p>I carry my roots with me all the time</p> <p>_____</p> <p>(adjective)</p> <p>I use them as _____</p> <p>(noun).</p>	<p>Tortilla (p. 16) (Create a title using a food special to your culture.)</p> <p>_____ (Title)</p> <p>each _____ (noun; name of food)</p> <p>is a tasty _____ (descriptive noun)</p> <p>for _____ (name of a person or thing to whom you'd like to give a gift)</p>
--	--

Záró gondolatok

A multikulturális irodalom olvasása és feldolgozása elősegíti az idegen nyelv elsajátításának folyamatát. Az adott nyelvetterület autentikus multikulturális gyermek és ifjúsági művein keresztül hatékonyan fejleszthetjük a nyelvtanuló nyelvi és szociokulturális készségeit. Továbbá, a multikulturális könyvek, történetek ösztönözhetik a nyelvtanulót, hogy átgondolhassa a nézeteit a saját országában élő kisebbségi csoportokról, és kialakíthasson egy megértő, befogadó magatartást. Ugyanakkor a multikulturális irodalom gondos, alapos válogatása és értékelése elengedhetetlen a többségi és kisebbségi kultúrák hiteles bemutatásához. Ezekre az irodalmi művekre építve változatos idegen nyelvi tevékenységekkel gazdagíthatjuk a tanítási folyamatot.

IRODALOM

- Alarcón, F. X. (1997). *Laughing tomatoes and other springs poems (Jitomates risueños y otros poemas de primavera)*. San Francisco, CA: Children's Book Press. Illustrated by M. C. Gonzalez.
- Bang, M. (1986). *The paper crane*. New York: HarperCollins Children's Books.
- Banks, J. (2006). *Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching*. Boston: Pearson Education, Inc.
- Bennett, C. I. (2002). *Comprehensive multicultural education. Theory and practice (5th ed.)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Carpenter, L. M. (2000). *Multiethnic Children's literature: It's need for a permanent place in the Children's literary canon*. (Report NO. CS 217 099). La Mirada, CA: Biola University. (ERIC Document Reproduction Service No. ED441240)
- Chaika, E. (1994). *Language: The social mirror (3rd ed.)*. New York: Newbury House Publishers.
- Damen, L. (1987). *Culture learning: The fifth dimension in the language classroom*. Menlo Park, CA: Addison-Wesley Publishing Company.
- Dysart, A. (n.d.). How to make an origami crane. Retrieved August 21, 2006, from <http://www.monkey.org/~aidan/origami/crane/>
- Global Data Center (n.d.) Retrieved August 21, 2006, from <http://www.migrationinformation.org/GlobalData/countrydata/country.cfm?Country1=UK>
- International Children's Digital Library (n.d.) A project from the University of Maryland Human-Computer Interaction Lab. Retrieved August 21, 2006, from <http://www.icdlbooks.org/> (Also accessible from www.acei.org).
- Lu, M. (1998). *Multicultural children's literature in the elementary classrooms*. Bloomington: IN. (Eric Document Reproduction Service No. ED423552).
- Murray, Y. I. (1999). *Promoting reading among Mexican American children*. Charleston: WV. Eric Document Reproduction Service No. ED438150).
- Norton, D. (2004) *Multicultural children's literature: Through the eyes of many children*. NY: Prentice Hall.
- NCELA (National Clearinghouse for English Language Acquisition and Language Instruction Educational Programs; 2005). FAQ No. 8: How has the English language learner (ELL) population changed in recent years? Retrieved on June 16, 2006 from <http://www.ncela.gwu.edu/expert/faq/08leps.htm>.
- New Horizons for Learning. (n.d.) Retrieved August 21, 2006, from http://www.newhorizons.org/strategies/multicultural/front_multicultural.htm
- McCallister, C. (2004). Schooling and the possible self. *Curriculum Inquiry*, 34, 4. p. 425-461.
- Mobin-Uddin, A. (2005). *My name is Bilal*. Honesdale, PA: Boyds Mills Press. Illustrated by B. Kiwak.
- Moll, L. & Gonzalez, N. (1994). Lessons from research with language-minority children. *Journal of Reading Behavior*, 26, 4. p. 439-456.
- Retana, M. L. (2003). *Tanili: An Afro-Cuban folktale*. Bisbee, AZ: High Dessert Productions. Illustrated by M. Hanson.
- Semantic World Map (n.d.). Retrieved August 21, 2006, from http://chs.smuhsd.org/learning_community/content_literacy/semantic_word_map.html.
- U.S. Census Bureau. (2003 December). *Foreign-born population: 2000. Census 2000 brief*. Written by N. Malone, K. F. Baluja, J. M. Costanzo, C. J. Davis. Retrieved June 24, 2006 from <http://www.census.gov/prod/2003pubs/c2kbr-34.pdf>.
- Vocabulary Word Maps (n.d.). Retrieved August 21, 2006, from <http://www.thursdaysclassroom.com/10feb00/teach2.html>.
- Yule, G. (2006). *The study of language (3rd ed.)*. New York: Cambridge University Press.

FÜGGELÉK

- Válogatás az USA jellegzetes kisebbségi csoportjait bemutató gyermek- és ifjúsági irodalomból:
- Best, C. (1999). *Three cheers for Catherine the great*. New York: DK Publishing, Inc. Illustrator G. Potter.
- Cherry, L. (1990). *The Great Kapok Tree*. CA: Voyager Books (Also in Spanish)
- Couric, K. (2000). *The brand new kid*. New York: Doubleday, Illustrated by M. Priceman.
- Deborah, H. (1993). *Sweet Clara and the freedom quilt*. New York: Alfred A. Knopf.
- Haskins, F. (1992). *Things I like about Grandma*. San Francisco, CA: Children's Book Press.
- Martin, B. Jr., & Archambault, J. (1987). *Knots on a counting Rope*. Henry Holt and Company.
- Martin, R. (1992). *The rough-face girl*. New York: Scholastic. Illustrated by D. Shannon.
- Robert, A. (2003). *Finders keepers?* Columbus, G: Atman Press.
- Rodríguez, L. J. (1999). *It doesn't have to be this way: A barrio story (No tiene que ser así: Una historia del barrio)*. San Francisco, CA: Children's Book Press.
- Shihab Nye, N. (1994). *Sitti's secrets*. New York: Four Winds Press. Illustrated by N. Carpenter.
- Werner, H., Yatiyawi Studios. (1999). *I'm Jose and I'm okay*. New York: Kane/Miller Book Publishers.

FODOR ISTVÁNNÉ – SOÓS EDIT

szakvezető tanárok

SZTE JGYTF Gyakorló Általános és Alapfokú Művészeti Iskola

Szeged

A matematikaoktatásban alkalmazott manipulatív tevékenység néhány formája*

A matematikaoktatásban alkalmazott manipulatív tevékenység a pedagógiai munkánkban kiemelkedő helyet foglal el, sőt döntő szerepe van az ismeretek eredményes elsajátításában, az alkalmazásra képes ismeretek körének bővítésében. A cselekvő megismerés fejleszti az emlékezetet, a megértést, a konstruktív gondolkodást, a motiváltságot, az egyéni képességeket, a pozitív jellemvonásokat.

A témával kapcsolatos publikációnk bemutat néhány fontos tevékenységi formát, és az adott tantervi feladat megoldásának gyakorlati lépéseit taglalja.

A mérés

Az általános iskolai matematikatanításnak folyamatosan visszatérő tantervi feladata minden osztály anyagában a mérés gyakorlatának, a mérőeszközök használatának, a mértékegységeknek és mértékváltásoknak a megismertetése, jártasság és készség szintjén történő alkalmazása, gyakorlati feladatokban való felhasználása.

Az általános iskolai matematikaoktatásban a mérés a matematikai (geometriai) ismeretek egyik alapvető, nélkülözhetetlen forrása. Alaposabb kiaknázása a korszerű törekvések egyik mutatója.

* Megjegyzés: A tanárjelöltek gyakorlati képzéséhez készült egyik lehetséges alapmodell.